

ISBN: 978-960-9529-05-1

Θέατρο & παραστατικές τέχνες στην εκπαίδευση: Ουτοπία ή Αναγκαιότητα;

Theatre/Drama & Performing Arts in Education: Utopia or Necessity?

Επιμέλεια: Μπέττυ Γιαννούλη, Μάριος Κουκουνάρας-Λιάγκης
Edited by Betty Giannouli, Marios Koukounaras-Liagkis

Αθήνα, 2019

Ο ελέφαντας, το μυρμήγκι και η σκιουρίνα Ένα θεατροπαιδαγωγικό εργαστήριο για μαθητές προσχολικής ηλικίας και δημοτικού

Χριστίνα Ζουρίδου, Ρίτα Πουταχίδου

Το άρθρο αυτό είναι προσβάσιμο μέσω της ιστοσελίδας: www.TheatroEdu.gr
Εκδότης: **Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση**
Για παραγγελίες σε έντυπη μορφή όλων των βιβλίων: info@theatroedu.gr

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ ΠΑΡΑΚΑΤΩ

Το άρθρο μπορεί να χρησιμοποιηθεί για έρευνα, διδασκαλία και προσωπική μελέτη. Κάθε αναφορά στο άρθρο ή σε μέρος του άρθρου μπορεί να γίνει με παραπομπή στην παρούσα έκδοση.

Ο ελέφαντας, το μυρμήγκι και η σκιουρίνα

Ένα θεατροπαιδαγωγικό εργαστήριο για μαθητές προσχολικής ηλικίας και δημοτικού

Χριστίνα Ζουρίδου, Ρίτα Πουταχίδου

---

1. Εισαγωγή

Τα παραμύθια, όπως και οι μύθοι, μπορούν να γίνουν κατανοητά ως αλληγορίες ή αναπαραστάσεις σύνθετων ψυχολογικών διαδικασιών. Αποτελούν αξιόλογα οχήματα για την κατανόηση του εσωτερικού κόσμου και της αναγνώρισης των προσωπικών κινήτρων. Προσφέρουν έτσι έναν τρόπο αναζήτησης λύσεων σε σοβαρά θέματα. Τα παραμύθια οδηγούν άμεσα στην αλλαγή και την άντληση ικανοποίησης από τη ζωή (Meredith, 2010). Από την άλλη, το Εκπαιδευτικό Δράμα δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να εμβαθύνουν και να κατανοήσουν τον εαυτό τους και τη σχέση τους με τον έξω κόσμο, καθώς και να αναζητήσουν και να εκτιμήσουν τις ανθρώπινες και όχι μόνο συμπεριφορές (Bolton, 1978· Bolton, 1982· Bolton G. & Heathcote, D., 1999).

Το τσέχικο παραμύθι της ζωγράφου, εικονογράφου και πρωτοπόρου των παιδικών βιβλίων Daisy Mrázková *Ο ελέφαντας και το μυρμήγκι* έγινε πηγή έμπνευσης για ένα εκπαιδευτικό εργαστήριο που αποτελεί πρόσφορο έδαφος για δημιουργική εργασία με τα παιδιά, για τη διερεύνηση θεμάτων που αφορούν κυρίως την ανεκτικότητα, την αλληλοκατανόηση και τον σεβασμό στον άλλον. Το κείμενο μας επιτρέπει να δουλέψουμε με ασφάλεια σε ένα φανταστικό περιβάλλον, με χαρακτήρες και συναισθήματα που έχουν άμεση σχέση με την πραγματικότητα που ζουν τα παιδιά. Το κείμενο μεταφράστηκε από τη θεατρολόγο ΜΑ Κατερίνα Πουταχίδου και μετασχηματίστηκε σε εργαστήριο από τις γράφουσες πριν από δέκα περίπου χρόνια. Έκτοτε έχει παρουσιαστεί στο πλαίσιο των θεατροπαιδαγωγικών προγραμμάτων του Θ.Ει.Κ.Κ Πούπουλο, σε μεγάλο αριθμό σχολείων και μαθητών, συναντώντας ενθουσιασμό και ανταπόκριση. Το 2016 το εργαστήριο προσαρμόστηκε προκειμένου να ενταχθεί στις δράσεις του προγράμματος «Κι αν ήσουν εσύ;», αποκτώντας τη μορφή με την οποία παρουσιάζεται εδώ. Μέχρι σήμερα έχει υλοποιηθεί σε μαθητές προσχολικής, δημοτικής, αλλά και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

2. Μεθοδολογία

Το εργαστήριο χωρίζεται σε αφηγηματική, εικαστική, βιωματική έκφραση και είναι βασισμένο στις τεχνικές του Εκπαιδευτικού Δράματος. Αξιοποιώντας ένα επαναλαμβανόμενο τρίπτυχο τεχνικών, όπως η αφήγηση, ο δάσκαλος σε ρόλο και ο αυτοσχεδιασμός των μαθητών, το εργαστήριο εξελίσσεται ακολουθώντας τη ροή του παραμυθιού, αλλά σταματάει κάθε τόσο για να διερευνηθούν απόψεις, σκέψεις, γνώμες και προτάσεις για τη δράση των μαθητών σχετικά με τα προβλήματα και τα εμπόδια που εμφανίζονται κάθε τόσο. Σε κάποια σημεία οι μαθητές καλούνται να ανταποκριθούν σε αυτά μέσα σε ρόλο, ενώ σε άλλα σημεία έχουν τη δυνατότητα να αναστοχαστούν κατά τη διάρκεια μιας συζήτησης.

Οι μαθητές που συμμετέχουν στο εργαστήριο αυτό έχουν τη δυνατότητα να ασχοληθούν με κοινωνικά θέματα μέσω της δραματικής τέχνης. Η θεατροπαιδαγωγική προσέγγιση δίνει στους μαθητές την ευκαιρία να χρησιμοποιήσουν το σώμα τους, να οξύνουν την παρατηρητικότητα τους, να διευρύνουν τον κόσμο τους, διερευνώντας θεματικές έννοιες όπως η διαφορετικότητα, η αποδοχή, η συνύπαρξη, η ανεκτικότητα, ο αλληλοσεβασμός, η γενναιοδωρία της προσφοράς, η αλληλεγγύη. Όλα αυτά λαμβάνουν χώρο μέσα από μια ψυχαγωγική διαδικασία, με γνώμονα τη φαντασία τους, αλλά και τις αλήθειες τους, την εσωτερική βούληση και τα προσωπικά τους βιώματα. Παράλληλα, ενισχύεται η συνεργατικότητα τους, η κριτική τους σκέψη και η κοινωνική υπευθυνότητα.

3. Προετοιμασία εργαστηρίου

Πριν από την έναρξη του εργαστηρίου, είναι σημαντικό να έχουμε συγκεντρώσει τα υλικά που θα χρεια-
στούμε και να έχουμε διαμορφώσει τον χώρο κατάλληλα. Από υλικά θα χρειαστούν:

- μουσικά κομμάτια, ηχητικά εφέ: δάσος, φωτιά, νύχτα στο δάσος
- κρουστά όργανα (π.χ. ένα τύμπανο)
- μανταλάκια (ένα για κάθε μαθητή), σπάγκος (30cm), λωρίδα (1/4)χαρτιού A4
- τρία διαφορετικά μεγέθη καρύδια, φτιαγμένα από χαρτί ή από μπαλόني (ένα πολύ μικρό σε φυσικό μέγεθος, ένα μεγάλο σε μέγεθος μπαλίτσας, ένα αρκετά πιο μεγάλο, σαν φουσκωμένο μπαλόني)
- εφημερίδες
- δύο πανομοιότυπες εικόνες ενός δέντρου, η μία από τις οποίες σε μορφή παζλ
- μαρκαδόροι και ξυλομπογιές
- χαρτιά σε μέγεθος A4
- ύφασμα γάζα για τη δημιουργία ποταμιού
- όταν ο δάσκαλος βρίσκεται σε ρόλο δασοφύλακα, θα χρειαστεί ένα καπέλο για να τον υποδυθεί και ένα κλουβί πουλιών για να δώσει την αίσθηση του στάβλου.

Όλα τα παραπάνω υλικά είναι ενδεικτικά. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει εναλλακτικά αντικείμε-
να που θα βοηθήσουν στη δράση. Απαραίτητη όμως προϋπόθεση για τη διεξαγωγή του εργαστηρίου είναι να συντελεστεί σε άδεια αίθουσα, με τα θρανία στις άκρες, ώστε να δημιουργηθεί επαρκής χώρος για τον αριθμό των παιδιών και την κίνησή τους. Πριν από την είσοδο των παιδιών στον χώρο, έχουμε ήδη σχη-
ματίσει με χαρτοταινία τα όρια κάθε σπηλιάς (υπολογίζουμε μια σπηλιά ανά 3 μαθητές). Ορίζουμε επίσης τον χώρο που θα βρίσκεται ο στάβλος του δασοφύλακα, εξασφαλίζουμε νοερά έναν χώρο για τη σπηλιά της σκιουρίνας (όπου θα εμφανιστεί ο δάσκαλος σε ρόλο), το δάσος, τη διαδρομή ως το ποτάμι και τον απέναντι λόφο με το δέντρο (όπου θα χρησιμοποιήσουμε τη φωτογραφία).

4. Το εργαστήριο

Α΄ Μέρος: Ζέσταμα – Προετοιμασία ομάδας

Κίνηση και παύση

Ο εμψυχωτής χτυπά με ρυθμό ένα κρουστό όργανο. Τα παιδιά κινούνται ελεύθερα στον χώρο λικνίζοντας το σώμα τους. Κάθε φορά που ακούν τη μαγική λέξη «κουτουλουλού», θα πρέπει να μείνουν ακίνητα.

Ο ρυθμός συνεχίζεται, ενώ ο εμψυχωτής προσθέτει ένα νέο στοιχείο-αριθμό. Τα παιδιά, ακούγοντας τον αριθμό, θα πρέπει να πιαστούν σε ομάδες σύμφωνα με το κάλεσμα. Δεν είναι απαραίτητο να επιλέξουν τον φίλο ή τη φίλη τους, αλλά το άτομο ή τα άτομα που θα είναι γύρω τους. Έτσι τους παροτρύνουμε να επικοινωνήσουν και με άλλα παιδιά.

Το πάρτι

Στη φάση αυτή ενισχύουμε την παρατηρητικότητα τους.

Ο εμψυχωτής ρωτάει τα παιδιά π.χ. «Τι επιθυμώ να κάνω;» ή «Τι δεν θα ήθελα να κάνω;». Τα παιδιά περπατώντας στον χώρο του πάρτι αγκαλιάζουν τον «φανταστικό άλλο τους εαυτό» λέγοντας την απάντησή.

Όταν συναντηθούν δύο άτομα, συστήνουν ο ένας στον άλλον τον δεύτερο εαυτό τους, π.χ. «Αυτός είναι ο Γιάννης και η επιθυμία του είναι...». «Αυτή είναι η Γεωργία και δεν της αρέσει...», και τους ανταλλάσσουν.

Τώρα η Γεωργία συνοδεύει τον δεύτερο εαυτό του Γιάννη και ο Γιάννης τον δεύτερο εαυτό της Γεωργίας. Όταν συναντήσουν κάποιον άλλον, γίνεται η ίδια διαδικασία, όπου καθένας παρουσιάζει τον φανταστικό εαυτό κάποιου που συνοδεύει εκείνη τη στιγμή και τους ανταλλάσσουν ξανά. Ακούγεται ένα «στοπ» και σε κύκλο συστήνουν αυτόν που έχουνε μαζί τους. Είμαστε όλοι; Δεν χάθηκε κανείς; Τις περισσότερες φορές χάνονται κάποιοι και άλλοι εμφανίζονται περισσότερες φορές από μία.

Κουβεντιάζουμε με τα παιδιά γιατί συνέβη αυτό. Αν εμείς που είμαστε μόνο 20 ξεχνάμε ή χάνουμε κάποιον, τι συμβαίνει άραγε έξω σε μια πιο μεγάλη κοινωνία και όχι σε αυτή τη μικρή που βρισκόμαστε τώρα;

Με το παιχνίδι αυτό ενισχύουμε την παρατηρητικότητα, ενώ στο τέλος δίνουμε τον λόγο στα παιδιά, για να μας αφηγηθούν ανάλογες μικρές στιγμές του σχολικού τους βίου.

Εικαστική σύνθεση

(Αξιοποιούμε ένα μουσικό κομμάτι σαν συνοδεία στη δράση.)

Τα παιδιά δημιουργούν ατομικά μια σύνθεση υλικών, ένα σύνθετο εικαστικό έργο στη διάρκεια του μουσικού κομματιού. Τα υλικά που έχουν στη διάθεσή τους είναι μόνο τρία: σπάγκος, χαρτί και μανταλάκι.

Θα δοθεί η δυνατότητα, χωρίς να το καταλάβουν, να εκφραστούν μέσα από ένα εικαστικό έργο. Έπειτα από 3-4 λεπτά εκθέτουν τα έργα τους. Ο εκπαιδευτικός κάνει τις παρατηρήσεις του σε σχέση με το πώς έχουν συνδυάσει τα τρία διαφορετικά υλικά και καλείται να ερμηνεύσει και να συζητήσει μαζί με τον κάθε μικρό δημιουργό, αλλά και με τα υπόλοιπα παιδιά, τις έννοιες της διαφορετικότητας, της αποδοχής, της ανεκτικότητας, της ανάδειξης των χαρακτήρων. Μέσα από την εικαστική έκφραση αρχίζουν να αναδύονται έννοιες που θα ακουστούν και θα μας απασχολήσουν στο δρώμενο.

Συζήτηση

Με αφορμή τις διαφορετικές συνθέσεις των ίδιων υλικών, συζητάμε τις έννοιες της διαφορετικότητας και της ανεκτικότητας. Πόσο εύκολο είναι να δεχτούμε, να απολαύσουμε κάτι διαφορετικό από αυτό που είχαμε στο μυαλό μας; Συζητάμε την έννοια «ανεκτικότητα», αν τη γνωρίζουν πρώτα σαν λέξη, αν κατανοούν την έννοια και μετά αν την έχουν βιώσει. Πότε ήμασταν ανεκτικοί με κάποιον και πότε κάποιος ήταν ανεκτικός μ' εμάς; Ο χρόνος που αφιερώνουμε για να ακούσουμε τους φόβους ή τους προβληματισμούς του παιδιού πιστεύουμε ότι είναι σημαντικός για να καθησυχάσουμε το παιδί ή να το βοηθήσουμε να κατανοήσει το γεγονός που περιγράφει.

Πιλότος - Πύργος ελέγχου

(Αξιοποιούμε ένα κομμάτι χαλαρωτικής μουσικής.)

Πρόκειται για μια άσκηση εμπιστοσύνης. Κινούμαστε στον χώρο σε ζευγάρια. Ο Α έχει κλειστά μάτια και ο Β τον καθοδηγεί με μόνη επαφή τους δείκτες του χεριού του, που ακουμπά στην πλάτη του συμπαίκτη του. Ταξιδεύουν μέσα στον χώρο ακούγοντας μουσική και προχωρώντας πολύ προσεκτικά. Σε περίπτωση που ο Β θα προχωρήσει πιο γρήγορα ή θα κάνει απότομες κινήσεις, τότε ο Α θα ανοίξει τα μάτια του και δεν θα του έχει εμπιστοσύνη. Παρεμβαίνουμε ατομικά σε κάποιο μαθητή, αν χρειαστεί, και εξηγούμε τι θα μπορούσε να κάνει για να βιώσει ο ίδιος αλλά και ο φίλος του πιο απολαυστικά τη διαδικασία αυτή.

Β' μέρος: Η ιστορία της σκιουρίνας, του ελέφαντα και του μυρμηγκιού

Εισαγωγή στον χώρο και στους ρόλους της ιστορίας

Χρησιμοποιούμε ήχους δάσους ή και μουσικής για τη δημιουργία ατμόσφαιρας. Όλοι είναι ξαπλωμένοι ή όρθιοι (ανάλογα με την ηλικία τους), αλλά με κλειστά τα μάτια, χαλαρώνουν για λίγο ακούγοντας τους ήχους. Χωρίς λόγια, μεταφέρουμε τα παιδιά σε τριάδες και τα τοποθετούμε στις σπηλιές που έχουμε δημιουργήσει ζητώντας τους να κρατήσουν τα μάτια τους κλειστά.

Αφήγηση

«Μια φορά κι έναν καιρό σε ένα καταπράσινο δάσος, σε μια σπηλιά, ζούσε μια σκιουρίνα. Έξω από την σπηλιά της δέσποζαν πανύψηλα δέντρα, μια βελανιδιά παρέα με ένα κυπαρίσι. Ήταν πολύ όμορφα και σημαντικά, ωφέλιμα δέντρα για την ίδια. Η βελανιδιά πρόσφερε στη σκιουρίνα την τροφή της. Το κυπαρίσι, μεγάλο καθώς ήταν, με πλούσια κλαδιά, ήταν ιδανικό για κρυφό και κυνηγητό. Αχ και ο ίσκιος του!!! Έδινε στη σκιουρίνα τη δροσιά του, που την απολάμβανε και την ξεκούραζε.

»Έτσι έγινε κι εκείνο το απόγευμα. Η σκιουρίνα απολάμβανε τον ίσκιο του, τη δροσιά του, όταν μια γνωστή και άσχημη μυρμηδιά από καμένο ξύλο άρχισε να μυρίζει στον αέρα.

» Σκαρφάλωσε ψηλά στο κυπαρίσι και είδε πως πολύ μακριά υπήρχε φωτιά. Μια μεγάλη πυρκαγιά είχε ξεσπάσει και πολλά ζώα του δάσους έτρεχαν να σωθούν. Πουλιά πετούσαν τρομαγμένα, αλεπούδες και λύκοι μια παρέα. Η σκιουρίνα έτρεξε γρήγορα στη σπηλιά της, θέλοντας να βοηθήσει, ετοίμασε μια στάμνα με νερό, βγήκε στην αυλή της και τι είδε;

» - Έναν ελέφαντα και πιο πέρα... ένα μυρμηγκί.

» - Ελέφαντα και μυρμηγκί;

» - Ναι !Ελέφαντα και μυρμηγκί!

» Χωρίς δεύτερη σκέψη τους έβαλε στο σπίτι της, στη σπηλιά της.

» Ευτυχώς η πυρκαγιά σβήστηκε, ένα μεγάλο μέρος του δάσους κάηκε και αρκετά ζωάκια χάσανε τα σπίτια τους».

Ο εκπαιδευτικός τους προιδεάζει να κοιτάξουν γύρω τους. Βρίσκονται κι αυτοί τώρα σε μια σπηλιά σαν της σκιουρίνας...

«Από εκείνη τη στιγμή η σκιουρίνα τούς φιλοξένησε με μεγάλη χαρά και μένανε και οι τρεις στη σπηλιά. Οι μέρες περνούσαν και άρχισαν να συνηθίζουν ο ένας τον άλλον. Η σπηλιά ήταν τόσο μεγάλη... που ο ελέφαντας μπορούσε με δυσκολία να αλλάξει πλευρό».

Ο εκπαιδευτικός παριστάνει τα ζώα καθώς αφηγείται:

«Είναι λίγο στενά», έλεγε, όταν στριφογυρνούσε ο ελέφαντας.

«Είναι ωραία και άνετα», σκεφτόταν η σκιουρίνα, αλλά δεν έλεγε τίποτα για να μη στενοχωρήσει τον ελέφαντα.

Και το μυρμήγκι; Για το μυρμήγκι η σπηλιά ήταν τόσο μεγάλη, που δεν έβλεπε από τη μια μεριά στην άλλη. Έκανε μια μικρή φωλίτσα κάτω από μια πετρούλα στον τοίχο για να έχει κι αυτό την αίσθηση ότι έχει σκεπή πάνω από το κεφάλι του».

Αυτοσχεδιασμός

Πώς θα μπορούσαν να συγκατοικήσουν στη σπηλιά ο ελέφαντας, το μυρμήγκι και η σκιουρίνα; Πώς θα ήταν η συμβίωσή τους; Δίνουμε έμφαση σε όλα όσα μπορεί να προσφέρει στο «σπιτικό» το κάθε ζώο και ευαισθητοποιούμε τα παιδιά στην αναγνώριση και την εξοικείωση με το «διαφορετικό» άλλο.

Αφού θέσουμε τα ερωτήματα, ζητάμε από τις ομάδες να αυτοσχεδιάσουν ταυτόχρονα (σε τριάδες στους χώρους των σπηλιών) το πώς περνούν τη μέρα τους για λίγα λεπτά.

Στο σημείο αυτό όλοι οι μαθητές δρουν, δεν υπάρχουν θεατές. Μπορούμε να βοηθήσουμε δίνοντας ιδέες, για παράδειγμα ο ελέφαντας μπορεί να μεταφέρει ξύλα για τη φωτιά ή να κάνει ηλεκτρική σκούπα με την προβοσκίδα του, ή να βάψει τη σπηλιά, ή να κουβαλήσει βαριά ξύλα ή πέτρες... Το μυρμήγκι θα μπορούσε να μεταφέρει σπόρους για να μαγειρέψει η σκιουρίνα. Άλλωστε, ας μην ξεχνάμε ότι το μυρμήγκι είναι το πιο δυνατό ζώο... Μπορεί να σηκώσει μέχρι δέκα φορές το βάρος του, να σκαρφαλώσει ή να κρυφτεί ανάμεσα σε χαραματιές. Η σκιουρίνα μπορεί να ασχοληθεί με το μαγείρεμα ή να σκουπίσει με τη φουντωτή ουρά της, και ούτω καθεξής.

Δυναμικές εικόνες

Καθώς οι ομάδες αυτοσχεδιάζουν ταυτόχρονα πώς περνάνε την καθημερινότητά τους τα ζώα, ο εμπυχωτής λέει «στοπ» και όλοι παγώνουν σε ρόλο στη στιγμή. Στο σημείο αυτό δεν υπάρχουν θεατές, καθώς όλοι είναι σε ρόλο.

Ανίχνευση σκέψης

Ο εκπαιδευτικός ακουμπά ένα ένα τα παιδιά, τα οποία σε ρόλο περιγράφουν προφορικά το παγωμένο στιγμιότυπο, αυτό δηλαδή που κάνουν ή σκέφτονται αυτή τη στιγμή, χωρίς να ξεπαγώσουν, π.χ. η σκιουρίνα θα μπορούσε να πει: «Μου φαίνεται ότι πρέπει να προσθέσω λίγο ακόμη αλάτι στην βελανιδόσουπα». Από αυτά που θα ειπωθούν αντιλαμβανόμαστε τι κάνει ο καθένας για το σπιτικό, τι προσφέρει σύμφωνα με αυτά που μπορεί ή δεν μπορεί να κάνει. Σιγά σιγά, χωρίς να σχολιάσουμε, αναδεικνύονται στοιχεία από τη διαφορετικότητα κάθε ρόλου.

Αφήγηση και αναστοχασμός

«Ένα πρωί η σκιουρίνα έφερε τρία ίδια καρύδια, ένα για κάθε ζωάκι».

Είναι πολύ σημαντικό στο σημείο αυτό να φέρουμε και να δείξουμε στα παιδιά τρία διαφορετικού μεγέθους αλλά όμοια καρύδια, έτσι ώστε να δουν τη διαφορετική οπτική κάθε ζώου.

Ρωτάμε τα παιδιά ποιο ζωάκι πιστεύουν ότι βλέπει το καρύδι του «μικρό». Ακολούθως, ποιο ζώο βλέπει το καρύδι που του έφερε η σκιουρίνα ως τεράστιο ή κανονικό.

Ακολουθεί συζήτηση, έτσι ώστε να αντιληφθούμε τη διαφορετικότητά κάθε ζώου, γιατί το καθένα βλέπει τον γύρω κόσμο διαφορετικά, π.χ. όταν είμαστε μεγάλοι, τα βλέπουμε όλα γύρω μας μικρά. Όταν είμαστε μικροί, τα βλέπουμε όλα τεράστια.

«Για τη σκιουρίνα ήταν όντως ένα καρύδι στα μέτρα της: “Μμμμ... ένα υπέροχο γεύμα!” Ο ελέφαντας όμως: “Όσοο... γλουπ... ήταν μια χασιά, ούτε στο δοντάκι μου δεν το ένιωσα!» Όσο για το μυρμήγκι: «Ποοοο, ένα βουνό από καλό φαγητό, τουλάχιστον για έναν μήνα. Πάρτι!» έλεγε φωνάζοντας χαρούμενο και στριφογυρίζοντας γύρω του».

Καθοδηγούμενος αυτοσχεδιασμός

«Μια ηλιόλουστη μέρα αποφασίζουν οι φίλοι μας να πάνε εκδρομή».

Δημιουργούμε τρεις ομάδες (τρενάκια), η μία αποτελείται από όλες τις σκιουρίνες, η δεύτερη από τα μυρμήγκια και η τρίτη από τους ελέφαντες. Ελεύθερα ακολουθούν μια διαδρομή στον χώρο σωματοποιώντας τα ζώα.

«Τα ζωάκια μας έφτασαν σε ένα ποτάμι» (οδηγούμε τις ομάδες στον οριοθετημένο χώρο). Για να περάσουμε στην απέναντι όχθη, ο μόνος τρόπος είναι να πατήσουμε στις πέτρες (τις πέτρες τις ορίζουμε με

εφημερίδες). Τοποθετούμε μπροστά σε κάθε ομάδα παιδιών δύο φύλλα εφημερίδας ως πέτρες, ώστε να προσπαθήσουν να περάσουν απέναντι πατώντας τις. Τα ζώα ενθαρρύνουν τους φίλους τους. Ποιος μπορεί να περάσει εύκολα; Ποιος έχει δυσκολία; Πώς μπορούμε να τον βοηθήσουμε; Όλοι νοιαζόμαστε ο ένας για τον άλλον, ώστε να καταφέρουμε να περάσουμε στην απέναντι πλευρά.

Η διαδικασία του περάσματος, το πώς δηλαδή τοποθετεί κάθε παιδί την εφημερίδα του για να περάσει απέναντι, δίνει χρήσιμες πληροφορίες στον εκπαιδευτικό για το ίδιο το παιδί, π.χ. αν θα χάσει τη διαδρομή και θα λοξοδρομήσει, αν δεν θα μπορέσει να συντονίσει τις κινήσεις του κτλ.

Σε αυτή τη δραστηριότητα οι μαθητές δίνουν ικανοποίηση τόσο στον εαυτό τους, με τη συμμετοχή τους, όσο και στους άλλους, με τη βοήθειά τους.

«Τα ζώακια μας περνούν την όχθη και βλέπουμε έναν λόφο»

Δείχνουμε στους μαθητές την εικόνα του καμένου δέντρου και συζητάμε μαζί τους όχι μόνο για το «τι» βλέπουν τα ζώα, αλλά και «πώς» το βλέπουν. Προτείνουμε δύο τρόπους: ο πρώτος με την *περιφερειακή όραση*. Ο δεύτερος βάζοντας «ψεύτικα κιάλια», χρησιμοποιώντας τα χεράκια-χούφτες τους, έτσι ώστε να μικρύνουν το οπτικό τους πεδίο και να εστιάζουν την εικόνα. Ακολουθεί συζήτηση με τα παιδιά. Πόσο διαφορετικά μπορεί να βλέπει το περιβάλλον ο ελέφαντας από το μυρμήγκι;

Κατασκευή – ζωγραφική

Στα μυρμήγκια δίνουμε την εικόνα που είδαν σε παζλ: Κάθε μυρμήγκι παίρνει από ένα κομμάτι και συνθέτουν ομαδικά το παζλ. Οι ελέφαντες και τα σκιουράκια ζωγραφίζουν την εικόνα που είδαν. Μια ολοκληρωμένη εικόνα. Τα παιδιά παρουσιάζουν ομαδικά τις εικόνες, ακολουθεί συζήτηση.

Αφήγηση και καθοδηγούμενος αυτοσχεδιασμός

«Βράδιασε και τα ζώακια μας επέστρεψαν στην σπηλιά».

Όλα μαζί πάνε ταυτόχρονα στις ομάδες τους μέσα στη σπηλιά.

«Ο ελέφαντας με το μυρμήγκι κουρασμένοι από την εκδρομή κοιμήθηκαν αμέσως. Η σκιουρίνα δεν μπορούσε να κλείσει μάτι».

Οδηγούμε όλα τα σκιουράκια στο κέντρο του χώρου.

Δάσκαλος σε ρόλο

Ο δάσκαλος σε ρόλο μιας άλλης σκιουρίνας φέρνει ένα καινούργιο στοιχείο, που προκαλεί την ομάδα των σκιουρίνων: *«Αχ, σκιουρίνα, πώς είναι δυνατόν να συμβιώνετε όλοι μαζί; Ο ελέφαντας είναι τόσο μεγάλος και το μυρμήγκι τόσο μικρό, πες τους να μετακομίσουν αλλού!»*

Τα παιδιά αντιδρούν, απαντούν, ευαισθητοποιούνται ως προς τις πολιτισμικές διαφορές που δεν θα έπρεπε να μας διχάζουν, αλλά να μας φέρνουν πιο κοντά. Τα παιδιά συμμετέχουν ενεργά στην αλλαγή των αντιλήψεων/στάσεων απέναντι στον «ξένο/διαφορετικό». Έχουν ενδιαφέρον οι φράσεις με τις οποίες έχουν απαντήσει κατά καιρούς οι μαθητές στο σημείο αυτό: *«Τι είναι αυτά που σκέφτεσαι;», «Πού να πάνε;», «Δεν μπορούν να επιστρέψουν στα σπίτια τους. Το σπίτι τους κάηκε!», «Τους συμπαθώ» κ.ά.*

Αφήγηση

«Η σκιουρίνα τελικά κοιμήθηκε έξω από τη φωλιά της κοιτώντας τα αστέρια. Ξαφνικά άκουσε βήματα και πλησίασε να δει ποιος ήταν».

Δάσκαλος σε ρόλο

Σε ρόλο δασοφύλακα, κρατώντας ένα κλουβί και ένα σκoinί, ο εκπαιδευτικός πλησιάζει τις σκιουρίνες που έχουν μείνει έξω από τις φωλιές τους. Παραπονιέται πως είναι μόνος, θα ήθελε να είχε ένα όμορφο ζώακι για παρέα και υπόσχεται πως όταν θα έχει χρόνο, θα παίξει μαζί τους, θα τις φροντίζει, θα έχουν πάντα φαί και νερό. Τις πείθει και με τη βοήθεια ενός σκoinιού τις οδηγεί στον χώρο που έχουμε οριοθετήσει ως αποθήκη κοντά στο σπίτι του. Εκεί πλησιάζει με δόλο και δείχνει στεναχωρημένος, έτσι ώστε να καταφέρει να φυλακίσει τη σκιουρίνα (τις πολλές σκιουρίνες), πριν προλάβει να αντισταθεί. Ο δασοφύλακας φροντίζει τις σκιουρίνες δίνοντάς τους νερό, λίγα βελανίδια, στερώντας τη όμως από την ελευθερία της.

Οι υπόλοιποι μαθητές παρακολουθούν τη δράση.

Αναστοχασμός

Ακολουθεί συζήτηση πάνω στα συναισθήματα των σκίουρων. Μέσα από τη συζήτηση οι σκιουρίνες αντιλαμβάνονται ότι τους λείπει το πιο σημαντικό πράγμα, η ελευθερία τους, καθώς και η οικογένειά τους, δηλαδή το μυρμήγκι και ο ελέφαντας.

Αφήγηση – καθοδηγούμενος αυτοσχεδιασμός

«Ξημέρωσε. Ο ελέφαντας και το μυρμήγκι ανακαλύπτουν ότι η σκιουρίνα λείπει από τη σπηλιά».

Οι ελέφαντες και τα μυρμήγκια αντιδρούν.

«Οι φίλοι της την ψάχνουν. Δεν τη βρίσκουν. Δεν συνηθίζει η σκιουρίνα να φεύγει χωρίς να ενημερώνει. Σίγουρα κάτι κακό της συνέβη. Κάποιος την πήρε. Ποιος;»

Στη διάρκεια αυτής της αφήγησης, οι μαθητές μπορούν να κουβεντιάσουν μεταξύ τους για το τι μπορεί να συνέβη, αλλά και για να δώσουν λύσεις στο πρόβλημά τους.

Αφήγηση – καθοδηγούμενος αυτοσχεδιασμός

Το δρώμενο εξελίσσεται μέσα από διαδραστικό παιχνίδι, όπου το μυρμήγκι μπαίνει μέσα στον στάβλο από τις χαραματιές, αλλά δυστυχώς εγκλωβίζεται και το ίδιο. Συνεργάζεται με τον ελέφαντα και ελευθερώνουν μαζί τη σκιουρίνα και επιστρέφουν ευτυχισμένοι στη σπηλιά τους.

«Έτσι, όπως κι εσείς, οι ήρωες κατέστρωσαν σχέδιο απελευθέρωσης της σκιουρίνας. Το μυρμήγκι ψάχνοντας στο δάσος, βρήκε αρκετά ίχνη από τις μπότες του κυνηγού, που το οδήγησαν στην καλύβα του. Το μυρμήγκι επέστρεψε να μοιραστεί τα καλά νέα με τον φίλο του τον ελέφαντα. Το απόγευμα ξαφνικά ακούστηκαν βαριά και δυνατά βήματα. Η τεράστια πόρτα του στάβλου τραντάχτηκε ολόκληρη. Ήταν ο ελέφαντας! Μπήκε άνετα μέσα, χαμογέλασε, έκοψε το κλουβί στη μέση, έβαλε τη σκιουρίνα στην πλάτη, καθώς και το μυρμήγκι, και με χαρούμενα βήματα έτρεξε μέσα στο δάσος με κατεύθυνση προς τη σπηλιά.

» Ο δασοφύλακας τους έβλεπε τρομαγμένος πίσω από το κλειστό παράθυρο.

» Η σκιουρίνα με το μυρμήγκι ικανοποιημένοι καθόντουσαν στην πλάτη του ελέφαντα.

» - Πώς μπόρεσες και βρήκες όλα τα ίχνη, μυρμηγκάκι; Πώς τα είδες, αφού δεν ήταν ορατά!

» - Ήταν τελείως φανερά, γέλασε το μυρμηγκάκι.

» - Πώς μπόρεσες και διέρρηξες τόσο γερό στάβλο; είπε η σκιουρίνα στον ελέφαντα, αφού ήταν τόσο τεράστια η πόρτα;

» - Ήταν πάρα πολύ μικρή, γέλασε ο ελέφαντας.

» Κι έτσι γύρισαν στη σπηλιά τους και συνέχισαν να έχουν μια όμορφη ζωή. Αγαπούσαν ο ένας τον άλλον και νιώθανε σιγουριά και ασφάλεια.

» Όσο για τον δασοφύλακα; Άλλη φορά δεν τόλμησε να ξαναφυλακίσει κανένα ζώο».

Γ' μέρος – Μετά την ιστορία

Συζήτηση

Οι μαθητές σε μια συζήτηση καλούνται να δώσουν τη συνέχεια της ιστορίας μετά το τέλος του παραμυθιού:

- Θα εξακολουθούν να μένουν όλοι μαζί όπως στην ιστορία μας;

- Θα μείνουν σε διπλανές φωλιές και θα παραμένουν φίλοι;

- Ή... θα συμβεί κάτι άλλο; Αυτή την εξέλιξη μπορούν να μας την αφηγηθούν ή να τη ζωγραφίσουν σε χαρτί του μέτρου ή ακόμη και να τη δραματοποιήσουν και να την παρουσιάσουν στις άλλες ομάδες.

Εικαστικός αναστοχασμός

Όλοι μαζί οι μαθητές ζωγραφίζουν σε χαρτί του μέτρου τις σημαντικές στιγμές βιωματικής δράσης για τον καθένα. Μαζί διαβάζουμε την ιστορία «Ο σκίουρος, ο ελέφαντας και το μυρμήγκι». Μπορούμε να ανατρέξουμε στις προηγούμενες συζητήσεις μας σχετικά με την ανοχή και τη συνύπαρξη, προσπαθώντας να τη διερευνήσουμε σε μεμονωμένες καταστάσεις. Αναζητούμε μαζί με τα παιδιά παραδείγματα όπου οι άνθρωποι συνυπάρχουν και ζουν αρμονικά, ενώ εξαρχής αυτό φαίνεται αταίριαστο και αδύνατο. Συζητάμε για τους πραγματικούς κινδύνους που θα μπορούσαν να μας αναγκάσουν να αφήσουμε τα σπίτια μας, όπως στην περίπτωση του ελέφαντα και του μυρμηγκιού. Αναφέρουμε παραδείγματα, φυσικά φαινόμενα, φυσικές καταστροφές, πολέμους. Στη φάση αυτή μπορούμε να στρέψουμε τη συζήτηση στις έννοιες *πρόσφυγας* και *μετανάστης*. Ο δάσκαλος μπορεί να ενημερωθεί από πηγές που υπάρχουν στο διαδίκτυο, όπως π.χ. την ιστοσελίδα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες.

5. Επιλογικά

Η παρακάτω ερμηνεία του πρόσφυγα δόθηκε από παιδί και μας βρίσκει απολύτως σύμφωνους: «Όταν οι άνθρωποι διώχνουν ανθρώπους, τότε ξεκινάει ένας πόλεμος και αναγκάζεσαι να αφήσεις τα πάντα για να σωθείς».

Μέσα σε ένα ευχάριστο κλίμα, οι μαθητές επεξεργάζονται έννοιες όπως τον σεβασμό, την εμπιστοσύνη, τη φιλία, αλλά δοκιμάζουν και τις δυνάμεις τους στη διαχείριση κρίσεων και στην αλληλεγγύη.

Οι στόχοι για την καλλιέργεια της ενσυναίσθησης, τη βίωση μιας εμπειρίας από διαφορετικές οπτικές γωνίες για την ανάπτυξη της συνεργασίας γίνονται κατανοητοί μέσα από το διαδραστικό, θεατροπαδιαγωγικό παιχνίδι και αναστοχασμό.

Εντέλει, με τους μαθητές αναπτύσσεται διάλογος για τους πρόσφυγες και τους μετανάστες, αλλά και τη διαφορετικότητα εν γένει, καθώς είναι ένα στοιχείο που σε διαφορετικά πλαίσια όλοι έχουν βιώσει λίγο ή πολύ. Κατανοούν ότι η άγνοια εγκυμονεί τον φόβο. Νιώθουν πόσο πιο πλούσιοι είμαστε όταν αποδεχόμαστε τον συνάνθρωπό μας και μαθαίνουμε από τις εμπειρίες του.

Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να κατανοήσουν μέσα από μια τέτοια δράση περισσότερο τους μαθητές τους. Παίρνουν πληροφορίες για την αντίληψή τους πάνω στα εν λόγω κοινωνικά θέματα, για την ενσυναίσθησή τους. Οι καταστάσεις της ιστορίας παίζονται και προσαρμόζονται, ανάλογα με το αναπτυξιακό στάδιο, τις ανάγκες και τη δυναμική κάθε ομάδας μαθητών. Το εργαστήρι αυτό θα μπορούσε να αποτελέσει σημείο εκκίνησης για περαιτέρω ενασχόληση και σχεδιασμό θεματικών δραστηριοτήτων που αφορούν τα σύγχρονα διλήμματα της εποχής μας μέσα από τη δημιουργία μιας κοινότητας όπου καλλιεργείται η αίσθηση του συν-ανήκειν και ενθαρρύνεται η καλλιέργεια των δεξιοτήτων του ενεργού πολίτη.

Βιβλιογραφία

- Bolton, G. (1978). *Towards a theory in Drama in Education*. Essex: Longhman.
- Bolton, G. (1982). *New perspectives in Glassroom drama*. Hers: Simaon & Schuster.
- Bolton, G. & Heathcote, D. (1999). *So you want to use role play. A new approach in how to plan*. Surrey: Thentham.
- Heathcote, D. & Bolton, G. (1995). *Drama for Learning: Dorothei Heathcote's Mantle of the Approach to Education. Dimension of Drama Series*. London: Pearson Education.
- Mackova, S. (1995). *Dramaticka Vychova Ve Skole* [Drama in education]. Brno: Difa JAMU.
- Meredith, M. (2010). Learning about ourselves through Fairy Tales: Their psychological value. *Psychological perspectives*, 53 (3), 264-279.
- Mrazkova, D. (1982). *Slon a Mravenec* [The elephant and the ant]. Prague: Albatros
- Ύπατη Αρμοστέα του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. *Μαθαίνουμε για τους πρόσφυγες. Εκπαιδευτικό υλικό*. https://www.unhcr.org/gr/teaching_about_refugees

